

ЗАКОНСКИ ОКВИР ЗА ПРОИЗВОДЊУ И ПРОМЕТ ОРГАНСКЕ ХРАНЕ У ЕУ И СЦГ¹

Мирјана Савић², Нада Мијајловић², Б. Катић²

Абстракт: У последњој деценији двадесетог века значајно је порастао број произвођача органске хране. Уједно, константно расте потражња и знатно је већа од понуде ових производа.

Евидентно је да се тржиште органске хране развија релативно брзо, али је њено учешће у укупном промету пољопривредних и прехранбених производа још увек мало.

Производња и промет органске хране регулисани су одговарајућим прописима у ЕУ и СЦГ, који се односе на производњу (пољопривредних производа, шумских плодова и лековитог биља и животних намирница добијених њиховом прерадом), обележавање, чување, манипулацију, транспорт и сертификацију.

Строга су правила/одредбе, које се односе на увоз органских производа из трећих земаља у земље ЕУ.

У раду је дата анализа мера ЕУ и законска регулатива СЦГ.

Кључне речи: органска храна, законска регулатива, тржиште, шумски плодови.

¹ Рад представља део истраживања на пројектима: «Заштита шумских подручја и производња природне хране на принципима одрживог развоја» и «Мултифункционална пољопривреда и рурални развој у функцији укључивања Србије у ЕУ», које финансира Министарство науке и животне средине.

² Др Мирјана Савић, ванредни професор, мр Нада Мијајловић, истраживач, мр Бранко Катић, истраживач–сарадник, Институт за економику пољопривреде, Београд, Волгина 15, 011/2781183, e-mail iepbgdyu@eunet.yu

Европска регулатива за проишводњу и промет органске хране

У последњој деценији двадестог века нагло се повећава стопа раста производње органске хране. Промет органске хране има стопу раста знатно изнад оне у конвенционалној пољопривреди.

Констатно расте потрошња органске хране у Европи и шире (САД, Јапан и др). Евидентна је већа потражња органских производа од понуде.

Имајући у виду значај органске хране Комисија Европске уније је формулисала стратегију њене производње и промета у оквиру Заједничке пољопривредне политике. Уредбом бр. 2092/91 и Уредбом бр. 1804/1999 и Европским акционим планом за органску храну и пољопривреду уређен је законски оквир развоја производње и промета органске хране.

У Европском акционом плану дата је правна основа за свеобухватну анализу развоја производње органске хране у Европи. Акциони план садржи пет поглавља и то:

- Увод
- Развој производње органске хране
- Тржиште органских производа
- Политика и производња органске хране
- Стандарди и инспекција

У оквиру Програма налазе се и анекси и 21. акција.

Акције су следеће:

- Организовање кампање промовисања и информисања органске производње
- Израда и одржавање интернет базе података националних стандарда у односу на оне у ЕУ
- Одржавање и побољшавање базе статистичких података о производњи и тржишту органске хране
- Помоћ земаља чланица произвођачима органске хране
- Развијање базе података мера ЕУ за област органске хране (информације, производња, маркетинг)
- Препорука земљама чланицама да у своје програме руралног развоја уграде инструменте за подршку производњи органске хране
- Истраживања у производњи органске хране и начинима прераде
- Транспарентност стандарда и инспекцијског надзора

- Захтеви да се комплетирају, успоставе и побољшају стандарди за органску храну
- Формирање независне групе експерата за техничке савете
- Појашњавање Уредбе бр. 2092/91 одредбама у вези ГМ
- Побољшање рада инспекцијских служби увођењем посебних мера и унакрсне контроле према Уредби бр. 2092/91
- Развијање аналитичких метода у Заједничком истраживачком центру, које су применљиве у производњи органске хране
- Проучавање могућности кориштења идентификованих земљишњих парцела одређених за потребе ЗАП менаџмента
- Обезбеђење адекватне међусобне сарадње инспекцијских органа и инспекцијских органа са ауторитетима према Уредби 2092/91
- Развијање одговарајућег система акредитације инспекцијских органа
- Објављивање годишњих извештаја земаља чланица о надзору инспекцијских служби
- Појачавање напора да се треће земље укључе на зајеничку листу
- Компарирање стандарда о производњи органске хране ЕУ, Codex Alimentarius и стандарда IFOAM
- Упознавање стандарда производње органске хране у ЕУ и система инспекције у трећим земљама

Обзиром да је тржиште органске хране овисно од изграђеног и трајно негованог поверења потрошача, од посебног је значаја успостављање дефинисаног система контроле и сертификације. Осим тога, веома је важно да потрошачи буду добро информисани о начелима и добробити производње и потрошње органске хране.

Мора да се нагласи да је у стратегији заштите животне средине и одрживог развоја битан елемент производња органске хране. Производња органске хране је у потпуности инкорпорирана у политику руралног развоја.

Битни позитивни ефекти производње органске хране су:

1. Смањена и контролисана употреба пестицида и вештачких ђубрива
2. Заштита земљишта
3. Заштита биодиверзитета и околине
4. Благостање животиња

Комисија ЕУ процењује програме руралног развоја посебно са становишта производње органске хране. Сазнања и искуство засновано на овим програмима биће грађа за нови законски документ за рурални развој од 2006. године. Земље чланице ЕУ требају да у своје програме руралног развоја уграде подршку производњи органске хране, која укључује, између осталог, и едукацију и обуку свих учесника у производњи и промету органске хране. Веома је важно и адекватно означавање органске хране као изузетно препоручљиве у подручјима, која се проглашавају еколошким оазама

Треба напоменути да се органски производи традиционално пласирају на тржиште непрерађени или минимално прерађени. У последње време испољава се све већи интерес потрошача за набавку и потрошњу прерађене органске хране, што ствара проблеме прерађивачима због драстичног ограничења у погледу броја адитива, чија је примена дозвољена.

Увоз из трећих земаља

Увоз органске хране на тржиште ЕУ је у сталном порасту. Значајно учешће у томе имају земље у развоју.

Правила извоза штите концепт производње органске хране, интерес произвођача и потрошача у ЕУ. Подједнак је режим за органске производе увезене из трећих земаља (члан 11. Уредбе бр. 2092/91).

Регулативом ЕУ је предвиђено:

- Дозвољава се увоз органских производа из државе, која је уважила и прихватила све захтеве Комисије достављене извознику по важећој процедури
- Овлаштена служба/орган треће земље може да изда сертификат о органској производњи ако је она у потпуној сагласности са захтевима ЕУ и ако је систем инспекције идентичан контроли у ЕУ
- Органски производи морају да потичу из регистрованих регија или прерађивачких организација, које су стално под режимом инспекцијске контроле

Комисија ЕУ пре увоза органске хране процењује гаранције трећих земаља о испуњавању процедура за извоз. Осим тога, посебно се оцењују инспекцијски налази са аспекта истовестности са инспекцијским мерама у ЕУ.

Значајно је, да Комисија има право и обавезу, по потреби, да захтева од треће земље детаљније информације о свим аспектима производње, прераде и инспекције. У циљу испитивања тачности налаза инспекцијских органа Комисија може да ангажује *ad hoc* експерте.

Унутар Уније је слободно кретање органске хране. Треба да се нагласи, да ниједна земља чланица нема право забране пласмана органских производа, који су пуноправно, у складу са захтевима ЕУ, ушли на тржиште Уније.

Треће земље, које се налазе на листи извозника органске хране, морају да пријаве Комисији сваку корекцију у мерама и њиховој примени.

Закон о органској пољопривреди

У нашој земљи је донешен Закон о органској пољопривреди 30.6.2000.године као и Правилници на основу овога Закона 2002. године.

Овим Законом уређују се: производња, прерада, складиштење, превоз, обележавање пољопривредних производа, шумских плодова и лековитог биља, контрола, издавање сертификата.

Шумски плодови и лековито биље спадају у производе органске пољопривреде само ако се убирају у природном станишту на безбедној удаљености од извора загађења.

Методама органске биљне производње одређује се начин сакупљања и убирања шумских плодова и лековитог биља.

Органски производи могу да се прерађују технолошким поступцима, који не нарушавају њихове биолошке и нутритивне вредности. За прераду органских производа треба да се користе посебне технолошке линије. Дозвољена је и прерада на технолошким линијама, које служе за конвенционалну производњу животних намирница, али под условом адекватне припреме (чишћење, прање идр. према посебним прописима).

Органски производи се складиште у одвојеним просторијама складишта или у истом простору ако су упаковани и обележени.

Производи органске пољопривреде пакују се у амбалажу од природних, само изнимно од синтетичких материјала. Није дозвољена употреба пластичних маса од поливинил – хлорида и других, које садрже хлор.

Превозна средства (унутрашња и вањска) морају да буду без штетних материја, које би могле да буду извор контаминације органских производа.

Производи, који имају сертификат да су добијени методама органске пољопривреде према овоме Закону, означавају се знаком «YU – hrana производ из органске пољопривреде».

Закључак

1. Потражња и потрошња органске хране знатно је већа од понуде; нагло расте, али је њено учешће у укупној потрошњи још увек ниско.
2. Производња органске хране је знатно скупља од конвенционалне, због екстензивне обраде и малих приноса. Стога се највише троши у развијеним земљама са вишим стандардом становништва.
3. Производња и промет органских производа регулисани су прописима ЕУ.
4. Унија је одредила стратегију органске производње у сагласности са Заједничком пољопривредном политиком Уредбом бр. 2092/91 и Уредбом бр. 1804/1999 и Европским акционим планом за органску храну и пољопривреду. Одређене су ригорозне одредбе производње органске хране и инспекцијске контроле. Посебно су строга правила прописана за увоз ових производа из трећих земаља.
5. У СЦГ је 2000. године донет Закон о органској пољопривреди, чије су одредбе усаглашене са законском регулативом ЕУ. Правилници донети на основу овога Закона употпунили су прописе о производњи органске хране.
6. Развој органске пољопривреде у нашој земљи има добру основу у очуваним ресурсима, већим површинама незагађеног земљишта и квалитетним водама. Ове предности треба да се искористе, јер ће органска пољопривреда да допринесе повећању производње и квалитета живљења становника руралних заједница.

Литература

1. Council Regulation (EEC) No 2092(91 of 24 June 1991 on organic production of agricultural products and indications referring thereto on agricultural products and foodstuffs, »Official Journal of the European Communities«, L 198, 22.7.1991, pp. 1-15.
2. Council Regulation No 1804/1999 of 19 July 1999 supplementing Council Regulation (EEC) No 2092/91 on organic production of agricultural products and indications reffering thereto on agricultural products and foodstuffs to include livestock production OJ L 222,248.1999,p. 1.
3. SEC (2002) 1368 of 12.12.2002.
http://europa.eu.int/comm/agriculture/qual/organic/plan/consult_en.pdf.
4. Закон о органској пољопривреди, »Службени лист СРЈ«, бр. 28/2000.

UDC: 631.155:659.168

**LEGAL OUTLINE FOR PRODUCTION AND MARKET
OF ORGANIC FOOD IN EU AND SCG**

Mirjana Savic, Ph.D., Nada Mijajlovic, M.Sc., B. Katic, M.Sc.
Institute of Agricultural Economics, Belgrade
E-mail: iepbgdyu@eunet.yu

Abstract

In the last decade of twentieth century number of organic producers is increasing. At the same time demand and consumption are in constant increasing and they are higher than offer of these products.

It is clear that market of organic food is developing relatively fast, but its participation in total market of agricultural and food products is still insufficient.

Production and market of organic food are regulated with adequate regulations in SCG and EU that refer to production (agricultural product, forest products and medicinal herbs and caterers that are obtained with their processing), labeling, storage, manipulation, transport and certification.

Regulations and clauses that refer to import of organic products from third countries to EU are rigid.

This paper work is reviewing analysis of EU measurement legislation in SCG.

Key words: organic food, legislation, market, forest products